

N.F.S. Grundtvig “[Tale ved grundlovsfest]”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.26, december 2025

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1857 (SJ: 1192)

Teksten er etableret af Jens Lei Wendel-Hansen

Punktkommentarer, indledning og tekstredigering er skrevet af Jens Lei Wendel-Hansen, redigeret af Kim Steen Ravn og Steen Tullberg

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning ph.d. Christian Egander Skov

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2026

JA:525Grundlovsfesten feiredes igaar for Kjøbenhavns Vedkommende, ifølge truffen Overenskomst, i Tivoli, hvis Bestyrelse med stor Beredvillighed havde stillet Anstalten og dens hele Apparat til Raadighed. Veiret, der mulnede noget om Formiddagen, blev om Eftermiddagen og Aftenen saa skjønt, som man kunde ønske det, og Deltagernes Antal var derfor ogsaa betydeligt, mindst en 14,000. Over Indgangen var Dagens Navn med Aarstallene 1849 og 1857 samt det danske Vaaben anbragte, omgivne af Blomsterguirlander og danske, svenske og norske Flag. Mellem Søilen og Bazarbygningen var af Overkrigscommissair *Guldborg*, der iaar leder Anstaltens Fester og Fyrværkerier, opreist en stor Triumphbue, smykket med Flag, Kongens Buste, det danske Vaaben, Blomsterkrandse, Vaser og allegoriske Figurer, og om Aftenen oplyst af couleurve Lamper. Paa Bustens Fodstykke læstes følgende Indskrift:

Sit Navn han paa et Blad Papir indskrev,
Hvor det staaer sikkrere end i en Klippe;
Thi dette Blad er Danmarks Frihedsbrev,
Og det vil Folkets Hjerte aldrig slippe.

Paa det midterste Parti af Buen vare endvidere i Krandsen følgende to Indskrifter anbragte:

Frihed for Kræfterne, vi eie!
Frihed i Tro, i Daad og Ord!

Lighed i Lov og Rettens Pleie!
Broderskab i det hele Nord!

Danmark-Slesvig samme Rige,
Fælles Lov og Vilkaar lige,
Lukket Thyras brystne Led,
Da først Glæde, da først Fred!

Talerstolen, der var opreist omkring Søilen og smykket med Flag og Kongens Buste, besteges, da 9 Kanonskud paa Slaget 6 havde tilkjendegivet Festens Begyndelse, af Etatsraad *N. M. Spandet* som Præsident, der, efterat en Sang var afsungen, først gav Ordet til Hr. *C. Ploug*. Efter nogle almindelige Bemærkninger om Kongemagtens Omfang og Grændser samt om Forskjellen mellem den constitutionelle og absolute Konges Magt, gjendrev han den Paastand, at den constitutionelle Konge slet ingen Magt havde, men i Grunden kun var Landets første Undersaat, og paaviste, at den constitutionelle Konge kunde indvirke meget paa Gangen af Landets Anliggender og paa mange Maader gjøre sin personlige Villie gjældende, og at han navnlig ved Valget af sine Raadgivere ofte kunde afgjøre Landets Skæbne. Han fortsatte og sluttede derpaa omtrent saaledes:

“Det er derfor ikke nogen blot og bar Formsag, ikke nogen tom Høflighed, naar vi indlede denne aarlige Fest for Danmarks Frihed og Selvstændighed i og med Kongens Navn; det er tværtimod i Erkjendelsen af, at Kongen besidder en stor Magt i vort Samfund, som kan udøves baade til dets Fordærv og til dets Bedste, det er, med eet Ord, i Følelsen af, at *Folket trænger til sin Konge*. Hvis Kongen ikke længer var med os, hvis Kongen fjernede sig fra sit Folk i Følelser og Anskuelser, hvis han omgav sig med upaalidelige Personer og lyttede til falske Raad, hvis han, træt af sin Byrde, før Herren havde talt hans Dage, overlod sin Gjerning til uprøvede Efterfølgere — da vilde det, om Grundlovens Bogstav endog vedblev at bestaae, see daarligt ud med vor Frihed og Selvstændighed, da vilde vor fredelige Udvikling let standses og forstyrres, da vilde onde Magter let faae Raaderum i vort Samfund, og da vilde denne Festdag ophøre af sig selv, fordi der kun var Anledning til Sorg, ikke til Glæde.

“Men vi skulle ingenlunde hengive os til nogen saadan Frygt; thi ikke blot trænge vi til Kongen, men *Kongen trænger ogsaa til os*. Han kan hverken bevare sin personlige Tilfredshed uden vor Hengivenhed, eller bevare et hædret Navn og et skjønt Eftermæle, uden at forblive i Samfund med os. Og dette føler, dette veed Kongen. Han har udtrykt det i sit Valgsprog: “Folkets Kjærlighed er min Styrke”, og han har bevist det i 9 Aar, rige paa Prøvelser og Erfaringer; han har beviist det i Farens Dage og i Fredens Skød. Da

vi den 21de Marts 1848 anraabte Kongen i vor Nød, da var vor Bøn alt af ham opfyldt, og derved blev det første Stød givet til, at Danmark gik med Seir og Ære ud af den haarde Kamp. Da han den 5te Juni 1849 underskrev Danmarks Riges Grundlov, da var det en Vexel, som han i fuldt Alvor med sin kongelige Ære vilde indfrie, og det glemte han ikke, da et upaalideligt Ministerium vilde friste ham til at protestere Vexlen; det skyldes Kongen, at Danmarks Grundlov den Dag idag staaer ved Magt. Fra Fortiden tør vi slutte til Fremtiden. Mørke Dage kunne atter komme, de ere maaskee nær; Faren kan voxer, maaskee vil den overvælde os; men hvordan det end gaaer, vil Kongen være med os, saalænge Gud sparer hans Liv. Skulle vi gaae under, vil han gaae under med os; skulle vi seire, vil han bære Seirens Krands i vor Spidse. Thi der er en gjensidig Pagt, 'en lykkelig Overenskomst', som det hedder i Indledningen til Grundloven, mellem Konge og Folk i Danmark; de ere hinanden lige trofaste og kunne ikke adskilles, og hvad en ophøiet Samtidig har kaldt dem: '*uadskillelige*', det skal ogsaa Efterslægten kalde dem. Og aldrig skal Frederik den Syvendes Navn blive nævnet ved Siden af Erik af Pommerns og Christian den Andens, der drev bort fra deres Land, da Vanskelighederne voxede dem over Hovedet, eller ved Siden af Christian den Syvende, der overlod sin Slægtning og hans reactionaire Raadgivere Magtens Tøiler, eller engang ved Siden af Frederik den Sjette, i hvis lange Regerinstid Danmark ved egne Feil maatte lide saa mange Ydmygelser og tunge Tab. Men hans Navn skal nævnes ved Siden af Frederik den Fjerdes, som gjenforenede det ved Tidernes Uret løsrevne Slesvig med Danmarks Krone, og ved Siden af Christian den Fjerdes, hvis stolte Bygninger have trodset to Aarhundreder. Og han skal nævnes fremfor begge, han skal være lykkeligere end begge; thi Frederik den Syvende skal fuldføre hvad Frederik den Fjerde efterlod halvgjort, og han har alt opreist et Mindesmærke paa Danmarks Riges Grund, *Danmarks Riges Grundlov*, det skal staae æret og velsignet, naar Rundetaarn og Rosenborg falde.

Længe leve Hs. Maj. Kong Frederik den Syvende!"

Derefter fik Meubelhandler *H. P. Frederiksen* Ordet for at udbringe et Leve for *Grundloven*. Han mindede om, at den Indskrænkning, Grundloven havde lidt i Omfang og Rigsdagen i Myndighed vel havde berøvet den Sidste Meget af dens Indflydelse, men havde ladet uberørt Grundlovens Kjerne, som var de borgerlige, de politiske Rettigheder, og gennem disse vare vi ogsaa istand til at udøve en betydelig Indflydelse paa Fællesanliggenderne. Derfor skulde man fremdeles glæde sig ved Grundlovens Besiddelse og stræbe inderlig at tilegne sig dens Aand og ærlig udføre dens Bud. — Efter ham talte Inspecteur *C. Brix* smukt og godt for *Danmark*. Han viste, at i Danmark var Frihedens og Nationalitetens Sag een og den samme; vi kunde ikke værge den ene uden den anden, og idet vi hævde den ene hævdede vi den anden. Han dvælede derpaa ved de Farer, hvorpaa Øieblikket

er svangert, paaviste Umuligheden af at gaae ind paa de tydske Fordringer uden at opoffre Danmarks Ære og Selvstændighed, dets Frihed og Nationalitet. Derfor opfordrede han alle danske Mænd, af hvilke politiske Anskuelse de end forøvrigt maatte være, til at slutte sig sammen i Enighed, for at give Regeringen Styrke og Mod til at modsætte sig Tydsklands og Holstens Anmasselser, og til at overtage Ansvar for Følgerne af deres Vægning. — Derpaa talte Pastor *Grundtvig* saaledes:

“Det er Danmarks Riges Grundlov, vi ere samlede for høitidelig at ihukomme, og for at udtale vor Beslutning, at staae og stride for den til det Yderste, og det kan den nok fortjene, men vi maa dog herved ingenlunde glemme, at ogsaa her er Hovedsagen “Danmarks Rige”, thi at et Rige kan bestaae i mange hundrede Aar og bestaae med Ære, uden at have saa god en Grundlov som vor, det kan og skal vi have lært af Danmarks Riges Historie, som da ogsaa viser, at egenlig saasart Danmarks Rige søgte en god Grundlov, saa fik det den, men hele Verdens Historie kan og skal lære os, at selv den allerbedste Grundlov, naar den mister sit Rige, da er den tilovers og leder kun forgjæves om et nyt Rige, og det er da frem for alt klart, at dersom Danmarks Riges Grundlov mistede sit Rige og skulde lede sig et op i det store Tydskland, da fandt den det aldrig.

Men naar vi nu først og sidst, baade for Grundlovens og for vor egen Skyld, maae holde paa Danmarks Rige til det Yderste, da maae vi huske vel paa hvad Mange baade ude og inde synes at have glemmt, og det er: *hvor* Danmarks Rige ligger? *hvad Sprog* Folket i det Rige taler? og hvad der gjør det Riges *Grundlov* kjendeligt fra andre Rigers? og skjøndt vi vist Alle som Een finder disse tre Spørgsmaal lette at besvare, saa synes de dog at falde Mange hardtad ubesvarlige, saa de følgelig slet ikke kan finde det Danmarks Rige, der skal forsvares til det Yderste. Men see, *Danmarks Rige*, det ligger jo dog, som man gjennem mange Tider har vidst at fortælle, *nordenfor Tydskland*, og det *Sprog*, som *Folket* i det Rige taler med hverandre, det er jo *Dansk*, og hvad der gjør *Danmarks Riges Grundlov* kjendelig fra de fleste andre Rigers og især fra de tydske Rigers, det er jo *Frihed*, som den baade er kommet af og vil føre til, saa at, om vi end selv kan være noget Skyld i, at fremmede Folk ikke ret kan finde Rede i *Grændserne* imellem Danmark og Tydskland, saa er det dog lige vist, at Danmarks Rige ligger ikke i Tydskland, men *nordenfor*, og om end Folk i Danmark er meget føielige ikke blot efter Evne, men selv over Evne, til at tale allehaande fremmede Tungemaal, saa er og bliver *Dansk* dog det Tungemaal, de tale og maa tale med hverandre for at blive forstaaede, og om der endelig ogsaa kan tvistes endel om, hvor frisindet Danmarks Riges Grundlov er, saa veed vi dog Alle, at den største menneskelige *Frihed*, som vi ogsaa her benytter os af til at tale rent ud i, hvad vi mener, denne *Ordets* og *Talens Frihed*,

som er meget sjelden og findes slet ikke i det store *Tydskland*, den hjemler Danmarks Riges Grundlov os.

Have vi nu saaledes besindet os paa, hvad det er for et Danmarks Rige med dets Grundlov, vi have fuldt og fast i Sinde at forsvare til det Yderste, da maae vi vel, paa en Tid, da alle ere enige om, det staaer i Fare, tænke os om, hvordan vi da bedst kan forsvare det, og hvor vi helst maatte søge Hjælp, naar vi syntes, det ei ret vilde forslaae, hvad vi altid have fundet i hvad vi kalde Guds og vort Eget, og da nu Ingen veed at nævne anden udvortes Hjælp for Danmarks Rige, end Eet af To: et *Tydske Forbund* eller et *Nordisk Forbund*, saa mener jeg, at her for os er Intet at vælge imellem, thi at søge Hjælp hos det Tydske Forbund, som slet ikke vil, at Danmarks Rige maa ligge nordenfor Tydskland, eller at det danske Folk maa tale Dansk, eller at Ordets og Talens grundlovlige Frihed maa bestaae, det var dog alt for galt, saa, naar det er blæst os i Ørene baade med *Østenvind* og med *Søndenvind*, at hvad Fare vi end kunde løbe ved at tye til det *Tydske Forbund*, saa var Faren ved et *Nordisk Forbund* dog langt større for Danmark og det danske Folk, saa de vilde gaae rent i Stykker og aldrig blive hele igjen, da er det i mine Tanker kun godt til at lee ad, thi man kan dog ikke blive til mindre end Intet, og vi med Danmarks Rige bleve aabenbar tilintetgjorte ved at omfavnes af det tydske Forbund. Derhos er det da ogsaa klart nok, at naar de tre *Nordiske Riger* indgik et Nordisk Forbund til fælles Bedste, da baade gjorde de noget meget Fornuftigt, og vilde høste meget Gavn deraf, uden at det fornuftigvis kunde falde nogen af dem ind at ødelægge hinanden, og man har derfor ogsaa fundet det nødvendigt at lægge til, at et *Nordisk Forbund* vistnok er en meget *poetisk* Tanke, men aldeles udførlig, altsaa en Umulighed.

At nu virkelig et nordisk Forbund til fælles Forsvar af de tre nordiske Riger og alt ægte Nordisk i Aand og Tungemaal og fri Forfatning, er en meget *poetisk* Tanke, det vil jeg ingenlunde negte, thi alt Stort og Dybt med gennemgribende Sandhed er jo meget poetisk, men at man ikke behøver at være meget poetisk for at falde paa den Tanke eller for at finde den udførlig og gavnlig, det kan jeg vist ikke give Dem noget klarere eller umistænkeligere Bevis paa, end hvad der staaer i vor gamle *Rimkrønike*, som Ingen har beskyldt for at være meget poetisk, især i det Hjørne, hvor Talen er om *Calmar-Unionen*, der jo var et *nordisk Forbund*, som bestod et Hundrede Aar. Om dette nordiske Forbund siger nu Rimsmeden, som levede henimod Slutningen deraf:

Den Snor som lægges af Strenge tre,
Den brister fuld neppeligen,
Det siger Vismand foruden Spe,
Om hun lægges lempeligen,

og skjønt selv Rimene kun ere maadelige og Poesien slet ingen, saa viser det dog, at man i Danmark fandt det nordiske Forbund baade muligt og ønskeligt, og skjønt jeg just ikke tør sige med samme gamle Rimsmed:

Ingen Vold eller Verdens Magt
Kan de samme Riger beskade,
Imens de blive ved samme Pagt,

saa tør jeg dog godt sige, at den Snor, som lagdes lempelig af de tre nordiske Rigers Strænge, den skulde ikke lettelig briste, og selv en af de virkelige Stormagter skulde have ondt ved at sprænge den.

Jeg vil derfor slutte ligesom den gamle Rimsmed:

Thi raader jeg alle de gode Mænd,
Som skulde de Riger forsvare,
Ridder og Svenne hver og en,
De lade dem sammen være!
Lyder paa ingen Uvenners Raad,
Som eder vil andet raade!

Thi det staaer soleklart for mig, at kun alle tre Rigers Uvenner kunne fraraade os det nordiske Forbund, som for vore Øine er Rigets og Folkets og hele Nordens eneste Frelse.

Medens jeg derfor intet Ønske har for det *tydske Forbund*, uden at vi, jo før jo hellere, maa blive det aldeles **JA:526**qvit, saa er det mit inderlige Ønske for det *nordiske Forbund*, at, som vi nylig sang, Nordens Sønners Hjertelag

Gjenføder af sig selv en Pagt,
Som kan bestaae!

Længe leve det gjenfødte *nordiske Forbund!*"

Derefter opfordrede Borgerrepræsentant Sadelmager *Christensen* til et Leve for H. M. Kongen af Sverig og Norge, *Oscar den Første*; idet han henviste ikke blot til Hs. Maj.s varme Udtalelser for den danske Konge og det danske Folk afvigte Sommer, og til H. M. Kong Frederik den Syvendes Ytringer ifjor om sin kongelige Ven og Broder, men navnlig til de nye Vidnesbyrd, som H. M. ifølge Bladenes Forsikkring i Gjærningen havde givet Danmark om sin uegennyttige Deltagelse og Trofasthed. — Da paa Præsidentens Spørgsmaal ingen flere Talere meldte sig, blev Slutningssangen afsungen, Hr. *Ploug* takkede "den hæderværdige Veteran", der havde ført Præsidiet, og Præsidenten sluttede denne Del af Festen med et gjentaget Leve for Grundloven. Ved det stærke Bifald, der jevnlig afbrød Talerne og navnlig lød ved deres Slutning, tilkjendegav Forsamlingen, der næsten udelukkende bestod af den dannede Middelstand, hvormeget den sympathiserede med Festens hele Aand og Retning.

De Forlystelser, som udfyldte den øvrige Del af Aftenen, havde for en Del et særeget Præg, der stemmede med Festen og dens Anledning. Saaledes saaes paa Theatret tre smukke Tableauer (Grundlovsmedaillen, Skandinavien, Danmark); Hovednumerne paa Musikprogrammet bestod af nationale Arbejder, hvoriblandt et Par nye, og det glimrende Fyrværkeri, der endte det Hele, viste baade Dagens Navn og Kongens Navnetræk i Brillantild.